

Opdracht van lokale teams ten aanzien van (on)veiligheid versie 1.0

23 december 2022

Aanleiding

Het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming wil samenhangende hulp en steun organiseren voor het hele gezin wanneer sprake is van onveiligheid. Het gezin uitnodigen en motiveren om met professionals samen te werken en duurzame resultaten te boeken. Een manier van werken vanuit een lerende cultuur, die bij professionals de angst vermindert om fouten te maken en bij ouders en opvoeders het gevoel wegneemt dat over hen wordt beslist. Die voor het gezin begrijpelijk is¹.

Tijdens de 24-uurs bijeenkomst van het Toekomstscenario in augustus 2022 is gesteld dat lokale teams in alle gemeenten de opdracht dienen te krijgen om hulp te bieden aan huishoudens (met en zonder kinderen) in onveilige situaties. Dat is meer dan planvorming indiceren en regievoeren. Het verstrekken van die opdracht aan lokale teams in alle gemeenten, is nodig om het Toekomstscenario te realiseren en te versnellen.

Leden van de Associatie Wijkteams hebben met ondersteuning van het Nji, in de afgelopen maanden intensief gereflecteerd op bestaande praktijkkennis en theoretische kennis aangaande een passende inhoudelijke invulling van die opdracht. Onderstaande beschrijving die met hulp van Civil Care tot stand is gekomen, is daarvan het gecoprimeerde resultaat².

Lokale teams kennen een grote diversiteit in vorm, opdracht en inrichting³. Met het verstrekken van de uit het Toekomstscenario voortkomende opdracht ten aanzien van (on)veiligheid hebben deze teams het benodigde vertrekpunt voor de gewenste ontwikkeling. Vanuit hun huidige situatie en passend binnen de eigen lokale context.

Onderstaande opdrachtbeschrijving heeft een bredere scope dan het Toekomstscenario. Waar dat scenario zich specifiek richt op bestaande, ernstige veiligheidsproblematiek, hebben lokale teams vooral ook een opdracht op het versterken van het dagelijks leven en het voorkomen van problematiek en op samenhangende hulp, gericht op ook onderliggende factoren.

Ook staat deze opdracht aan lokale teams niet op zichzelf. Deze hangt samen met de opdracht aan de regionale veiligheidsteams, aan de specialistische jeugdhulp, aan de zorg voor volwassenen (met name GGZ en verslavingszorg), met de taken van de politie en de rechterlijke macht en die van vele andere partners binnen het Sociaal Domein. Een veilige leefomgeving creëer je immers samen.

Deze opdrachtformulering beschouwen we daarom als een groeidocument dat we in het komende jaar zullen verrijken en verdiepen met binnen- en buitenperspectieven. De opdrachtformuleringen hangen nauw samen en komen in samenhang tot stand.

¹ [Eerste voortgangsrapportage toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming](#) 2022. Inmiddels is besloten dat het Toekomstscenario een bredere scope heeft (0-100 jaar). Waar gezin staat, kan dus huishouden, met of zonder kinderen worden gelezen.

² De beschrijving is gebaseerd op wetenschappelijke kennis en praktijkkennis. Wij verwijzen hier naar de meest voor de hand liggende bronnen. De lijst is natuurlijk niet compleet.

³ We gebruiken in de tekst de term lokale teams, en bedoelen daarmee de lokale infrastructuur. De precieze vorm & inrichting van die opdracht, moet voortkomen uit en passen bij de lokale situatie. Het gaat in deze tekst om de *inhoud* van die opdracht.

De opdracht aan lokale teams

De opdracht is opgedeeld in acht onderdelen, die in samenhang begrepen en uitgevoerd worden⁴. Ze bestrijken de brede maatschappelijke opdracht van wijkteams. Per onderdeel is hier kort toegelicht wat het in de context van hulp aan huishoudens in onveiligheid betekent.

1. Het versterken van de buurt

Het lokale team richt zich niet alleen op de individuele inwoner, maar ook op diens context. Het lokale team stimuleert het ontstaan van krachtige, bloeiende, veilige buurten en netwerken, ten behoeve van alle inwoners. Lokale teams leveren op die manier een bijdrage aan een inclusieve samenleving, met kansen voor iedereen. Lokale teams brengen met inwoners in beeld wat lokaal veelvoorkomende vraagstukken zijn en welke collectieve oplossingen daarbij passen die met inwoners worden gerealiseerd. Gericht op de verschijningsvorm van problematiek waaronder onveiligheid. Maar vooral ook op de onderliggende oorzaken. Denk aan armoede of schulden en aan psychische kwetsbaarheid van ouders⁵.

2. Laagdrempelig toegankelijk zijn voor vragen, advies en hulp

Alle inwoners voelen zich welkom bij het lokale team. Professionals zijn gemakkelijk vindbaar en bereikbaar en kennen de buurt en bijvoorbeeld ook de school en de huisarts. Zij sluiten aan bij de 'rommelige werkelijkheid' van de leefwereld. De professional staat naast de inwoner en is een stabiele, betrouwbare partner die de inwoner waar nodig steunt bij het voeren van regie over het eigen leven.

3. Aanvullend werken op de mogelijkheden van de inwoner zelf

Het lokale team biedt vrijwillige hulp, aanvullend op de mogelijkheden van inwoners zelf⁶. Vrijwillig wil zeggen: met toestemming van de inwoner. Het lokale team doet dat vanuit een ontwikkelingsperspectief, kijkt waar waarde en betekenis toegevoegd kan worden vanuit nabijheid en stemt haar rol en betrokkenheid altijd af op waar de inwoner of het huishouden op dat moment waarschijnlijk het meeste baat bij zal hebben⁷. De ondersteuning wordt geboden zo lang als nodig, maar niet langer dan dat. Waar nodig en gewenst ondersteunt het lokale team de inwoner bij het regie voeren over het eigen leven.

4. Kijken met een brede blik

Het lokale team kijkt naar de samenhang tussen verschillende leefdomeinen en ondersteunt in die breedte. Het lokale team werkt versterkend aan het netwerk van de inwoner, met daarin de belangrijke anderen. Het hebben van een steunend netwerk is een beschermende factor voor huiselijk geweld en kindermishandeling⁸. Er is aandacht voor problemen en onderliggende oorzaken, maar zeker ook voor krachten en beschermende factoren, ook bij onveiligheid⁹.

⁴ Deze opdrachtformulering bouwt voort op eerdere reflecties van leden van de Associatie. Zie: [wijkgericht samenwerken bij huiselijk geweld en kindermishandeling](#). Ze is ook een concretisering van [de vijf basisfuncties voor lokale teams](#), in het licht van de maatschappelijke opgave veiligheid.

⁵ Zie ook: Nji, [pedagogische basis](#) of Movisie, [participatiewiel](#)

⁶ [Self determination theory](#)

⁷ Associatie Wijkteams, [Kwaliteit moet je doen](#), 2022, [richtlijn samen beslissen over passende hulp](#), Elwyn, G., Charles, C. (2001). *Shared decision-making: the principles and the competencies*. Edwards, AG and Elwyn, G, eds. Evidence-Based Patient Choice: Inevitable or Impossible? pp. 118-143. Oxford: Oxford University Press.

⁸ Li, F., Godinet, M. T., & Arnsberger, P. (2011). Protective factors among families with children at risk of maltreatment: Follow up to early school years. *Children and Youth Services Review*, 33(1), 139-148.; Haslam, C., Jetten, J., Cruwys, T., Dingle, G., & Haslam, S.A. (2018). *The New Psychology of Health: Unlocking the Social Cure* (1st ed.). Routledge.

⁹ [Beweging Brede Blik | Projecten | voor Jeugd & Gezin \(voordejeugdenhetgezin.nl\)](#)

5. Alert zijn op signalen van onveiligheid en deze bespreekbaar maken

Lokale teams hebben oog voor de ontwikkeling en de veiligheid van kinderen en volwassenen. Iedere medewerker is alert op mogelijke onveiligheid. Bij waarnemingen die op onveiligheid kunnen wijzen, bespreekt de medewerker haar verontrusting met alle direct betrokkenen. Ook wanneer een ander 'onveiligheid' meldt, vraagt het lokale team wat er precies is gebeurd of nog gebeurt. Er wordt zonder oordeel doorgevraagd in concrete woorden en zonder uit te gaan van een conclusie. De medewerker vraagt naar ieders perspectief, en vraagt met empathie door. Het lokale team organiseert intercollegiale steun en reflectie voor medewerkers die deze gesprekken voeren¹⁰.

6. Analyse en planvorming

Samen met het huishouden, het relevante netwerk en eventuele andere professionals maakt de medewerker een analyse en een plan, dat in een cyclisch proces voortdurend aangescherpt en bijgesteld wordt. Analyse en planvorming volgt uit het kijken met een brede blik en het plan is gericht op het gewenste toekomstperspectief. Binnen het gezinsplan wordt aandacht besteed aan (on)veiligheid. Doelen op onveiligheid worden hierin geconcretiseerd en transparant met alle betrokkenen gevolgd.

7. Het ondersteunen bij en bieden van (intensieve) hulp bij onveiligheid

Ook aan huishoudens in (ernstig) onveilige situaties, biedt het lokale team (intensieve) hulp binnen het vrijwillig kader¹¹. Waar nodig wordt op maat expertise, advies en hulp toegevoegd van netwerkpartners.

Het lokale team blijft naast het huishouden staan, zo lang als nodig is¹² en vanuit vrijwillige hulp. Ook als op maat andere expertise, advies of hulp wordt toegevoegd, blijft het wijkteam het vaste gezicht voor het huishouden tijdens het werken volgens de visie Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid¹³. Crisissituaties zijn daarop geen uitzondering.

8. Het waarborgen van rechtsbescherming

Voor het huishouden is altijd duidelijk dat het lokale team vrijwillige hulpverlening biedt en ook bij veiligheidsproblematiek naast de inwoner staat. Het wijkteam heeft geen bevoegdheid tot ingrijpen en werkt niet vanuit drang. Het werkproces en de samenwerking met netwerkpartners is daarmee overeenstemmend ingericht.

¹⁰ Adri van Montfoort, professionele oordeelsvorming in het sociaal domein, 2019

¹¹ [RVS RSJ, intensieve vrijwillige hulp](#), 2019

¹² [Verwey Jonker kwestie van lange adem](#), 2020. Gemiddeld duurt het 1,5 tot 2 jaar om te komen tot structurele veiligheid.

¹³ [Visiedocument gefaseerde samenwerking voor veiligheid](#), 2016